

«Телеграф» вирішив з'ясувати, чому за 15 років в Україні так і не подолана епідемія туберкульозу?

За версією «Телеграфу», українські уряди (не один, а один за одним) послідовно зацікавлені у неподоланні епідемії туберкульозу в країні. Бо епідемія дає розкішну можливість використовувати значні кошти державного бюджету та міжнародних фондів для організації успішного бізнесу приватних структур, інтереси яких люблять урядовці. Читайте матеріали і вирішуйте, наскільки обгрунтовані наші висновки.

Чому ув'язнені зал зараження туберку

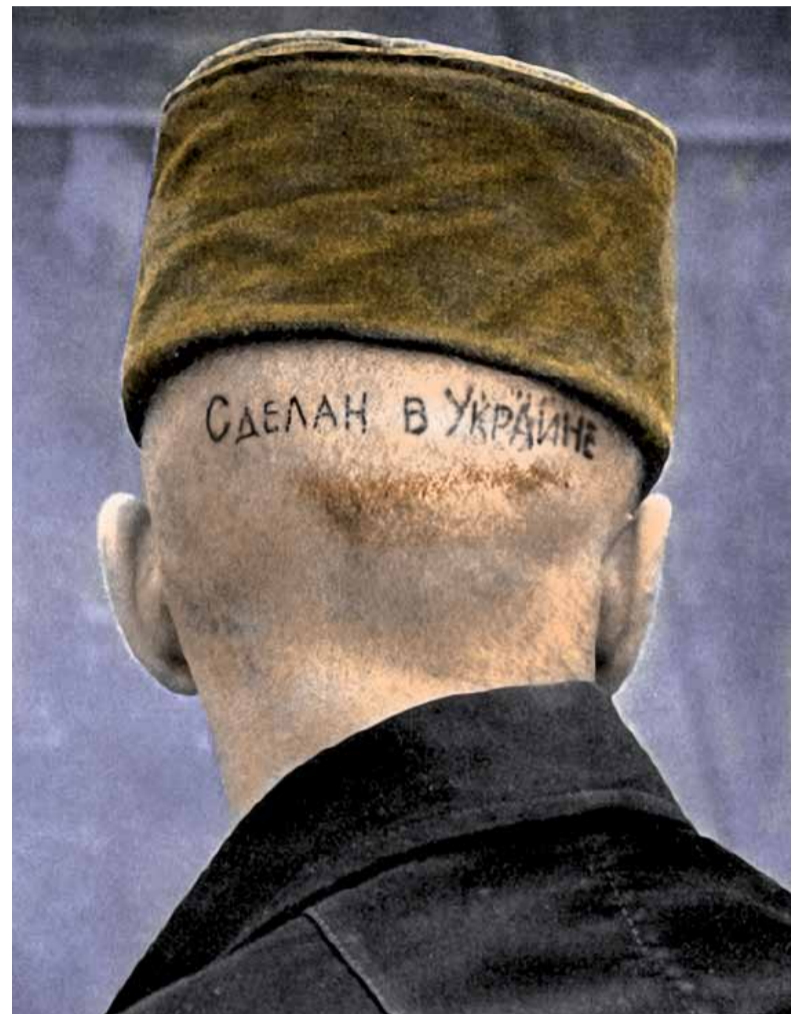
Ми продовжуємо з'ясувати, чому в Україні за 15 років так і не подолали епідемію туберкульозу? У двох попередніх номерах ми розповіли, чому в Україні немає власної протитуберкульозної вакцини БЦЖ та хто і як «прихватизував» протитуберкульозні санаторії. Сьогодні розповімо, як лікують від туберкульозу українських ув'язнених. Та чому вони залишаються одним із найнебезпечніших джерел зараження туберкульозом?

Туберкульоз – хвороба соціально-альна. У першу чергу, на неї хворіють різні групи асоціалів – ін'єкційні наркомани, безхатченки, малозабезпечені та питущі громадяни. А також ув'язнені. Причому в Україні вони хворіють дуже активно. У 1995-му ВООЗ констатувала епідемію туберкульозу в Україні. Відтоді українські правозахисники розповідають страшні історії про масові зараження туберкульозом у СІЗО та приховані смерті ув'язнених в колоніях. У 2004-му про загрозу ситуацію з туберкульозом в колоніях заговорила пані Карлачова – Уповноважена з прав людини в Україні.

У 2004-му Світовий банк спільно з українським урядом почав

реалізацію проекту «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІД в Україні». Проект мав окрему програму «В'язниці». Її мета – поліпшити рівень протитуберкульозних заходів у в'язницях. Після завершення проекту, у 2008-му, Державний департамент України з питань виконання покарань повідомив, що рівень смертності від туберкульозу у в'язницях зменшився на 12%. От ми і вирішили відвідати так звану «туберкульозну зону». Кореспондент «Телеграфу» отримала дозвіл на відвідування Кременчуцької виправної колонії №69, де знаходиться протитуберкульозна лікарня. Зараз у лікарні перебуває 273 ув'язнених. Вони проходять лікування у трьох відокремлених від-

діленнях – загальному; для одужуючих та закритому відділенні для пацієнтів групи «БК+» – хворих на активну форму туберкульозу. Керівництво лікарні дуже відповідально підготувалося до візиту преси. І показало нам все, що хотіло, щоб ми побачили. І ми таки побачили. Нехай вибачають нас правозахисники, але у цій лікарні ми бачили навіть молекулярний мікроскоп «Олімпус», фіброгастроскоп, центрифугу за 40 тисяч доларів та сучасний апарат ультразвукового обстеження. Керівництво лікарні не забувало нам нагадувати, що всі ці речі потрапили до лікарні завдяки Департаменту.

«Зона в шоколаді»

Начальник спеціальної протитуберкульозної лікарні Едуард Анатолійович Сиденко:

– Працюю тут давно. Я застав ті часи у 1997-1998, коли у нас світилося три лампочки на все відділення. А у супі плавало три картоплини. Тоді кошти скінчилися, ми перестали хліб возити з хлібокомбінату. Почали пекти свій. А він був як глина – поки не навчилися все правильно робити. Зараз ситуація дуже покращилась. Ви бачили, яке ми маємо обладнання – таке не кожна міська лікарня має. Центрифуга одна 40 тисяч доларів коштує. Кожний мікроскоп – 20 тисяч гривень та більше. Апарат ультразвукового обстеження не гірший,

ніж у «Вікомі». Завдяки проекту «В'язниці» лікарня отримала 23 тисячі разових плевальниць для хворих на туберкульоз! Їх на 2-3-роки вистачить! Ми забезпечені ліками першого ряду на 2 роки (ізоніазид, рифампіцин, етамбутол). А я пам'ятаю часи, коли у нас по два місяці був один лише ізоніазид. І роби, що хочеш, лікуй, як хочеш. Маємо також дуже дорогі препарати другого ряду – для лікування мультирезистентних (стійких до препаратів першого ряду, авт.) форм туберкульозу. Ось, одна капсула коштує 58 грн., а їх на день пацієнт має випити три! Лікування мультирезистентних форм туберкульозу – складна проблема. Дуже

вже багато ув'язнених звільнилися наприкінці 90-х, не долікувавши як слід. На волі їх ніхто не лікував. У них сформувався мультирезистентний туберкульоз. А його лікують від дев'яти місяців до двох років. І треба це робити безперервно, за схемою. А хіба вони лікуються, коли звільняються? Так, йдуть у нікуди. Де вони візьмуть на волі такі ліки? За які гроші куплять? Це тут ми їх лікуємо. От, хотілося за програмою «В'язниці» ще б автомобіль швидкої допомоги отримати для перевезення хворих. Та якось не вийшло... І респиратори у відділення для «БК+» – тих, що виділяють паличку. Але це дуже дорого... А в цілому ситуація дуже поліпшилась, правду кажу.

прецедент

Справа «Мельник проти України»

Справа розглянута Європейським Судом 28 березня 2006 року, у Страсбурзі. Ув'язнений Мельник подав заяву, бо, на його переконання, він заразився туберкульозом перебуваючи у Вінницькому СІЗО, Вінницькій колонії №1 та Арбузинській колонії №316/83. І лише у Дарівській колонії №10 йому діагностували туберкульоз легенів. На переконання засудженого, він не отримав адекватної медичної допомоги від Держдепартаменту України з питань виконання покарань.

Європейський Суд відхилив частину вимог заявника. Але визнав, що по справі були порушені ст. 3 та 13 Конвенції про права людини – мова йде про перенаселення камер, неналежні санітарні умови утримання та неякісну медичну допомогу. Суд виніс рішення, що держава-відповідач (Україна) має сплатити позивачу Мельнику 10 000 євро відшкодування нематеріальної шкоди та 500 євро відшкодування судових витрат.

У 2007-му у протитуберкульозній лікарні померли 6 ув'язнених. У 2008-му – 3. У 2009-му – 0.

Задоволений ув'язнений біля сучасного знезаражувального апарату «Плама» (знезаражує мокротиння та фекалії протитуберкульозної лікарні).

Задоволений ув'язнений у новому відремонтованому душовому комплексі.

Відносно задоволений ув'язнений у відносно затишній камері протитуберкульозної лікарні.

Що зробив Департамент?

Пам'ятаєте, кременчуцький тюремний лікар сказав, що добре було б отримати автомобіль швидкої допомоги для перевезення хворих? Ми знайшли відповідь, чому Кременчуцька колонія не отримала цей автомобіль. Тому, що у 2008 році Департамент не закупив заплановані автомобілі швидкої допомоги для протитуберкульозних лікарень (100 тисяч доларів). А також апарати для ультразвукового дослідження (100 тис. дол.) та дезінфекційні камери (100 тис. дол.). А не закупив він їх, бо Світовий банк не погодив жодної позиції закупівель, запропонованих Тендерним комітетом Департаменту у 2008-му році. Мотив Банку – «по деяких позиціях (витратні матеріали для рентгенкабінетів) ціни, запропоновані Тендерним комітетом, завищені більше, ніж втричі; по інших позиціях (дезінфекційні камери) ціни відрізняються від фактичних».

А робилося усе це в рамках проекту «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІД в Україні», за програмою «В'язниці». Відповідав за реалізацію програми «В'язниці» Державний департамент України з питань виконання покарань. А фінансував проект «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІД в Україні» Світовий банк.

За матеріалами аудиту Рахункової Палати України

Микола Йосипович, де б не сидів, усюди працював у ідальні:
– Я хворію вже 5 місяців. Підхопив туберкульоз би «тридцятьці», у Львівській області. Там його і знайшли. А раніше не хворів. Ліки отримую регулярно.

Володимир Володимирович:
– Я захворів туберкульозом на волі. На все воля Господа. Коли б не захворів, може, і не прийшов би до Бога. Хворію другий рік. На волі не лікувався, навіть не знав про хворобу. Зараз ліки отримую регулярно.

Igor:
– Хворію з 2002-го. Заразився у колонії. На тій зоні, у Херсонській області, не вилікували. А звідси, з кременчуцької, я звільнявся. Мені тут сподобалося, от я й повернувся. Ліки отримую регулярно. Результат, як бачите, «на лице».

Ишаються джерелом льозом?

«Заграница нам поможет!!!»

МБРР позичає 60 мільйонів доларів

Поспілкувавшись із кременчуцьким тюремним лікарем, ми зацікавились проектом «В'язниці». Пам'ятаєте. Лікар сказав, що завдяки проекту лікарня отримала 23 тисячі разок плювальниць. Ми подумали – а що ще дав цей проект українським ув'язненим, хворим на туберкульоз? Аже був він складовою частиною дуже масштабної міжнародної програми.

Із січня 2004 року в Україні почав реалізуватися проект Світового банку та українського уряду «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІДом в Україні». Проект містив три окремі програми: «Туберкульоз», «ВІЛ/СНІД» та «В'язниці». Вперше на поліпшення епідемічної ситуації в українських в'язницях виділяються серйозні кошти.

Загальний обсяг фінансування проекту дуже і дуже симпатичний – 81 мільйон

880 тисяч доларів США. З них – 60 мільйонів доларів (73,3%) за рахунок позики Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР). А 21 мільйон 880 тисяч доларів – за рахунок Державного бюджету України.

На реалізацію програм «Туберкульоз» та «В'язниці/туберкульоз» заплановано використати 25 мільйонів 250 тисяч доларів кредиту МБРР та 16 мільйонів 10 тисяч доларів із державного бюджету України.

6 січня 2004 року Угода про позику у 60 мільйонів доларів між Україною та МБРР набула чинності в Україні (у Вашингтоні її підписали ще 15 квітня 2003 року). Для більш ефектної реалізації проекту, українська сторона заздалегідь утворює спеціальну Наглядову раду (Постанова Кабміну №971 від 11.07.2002).

Отже, початок реалізації проекту – 6 січня 2004 року. Дата закриття позики МБРР – 30 червня 2007 року. На цю дату кошти кредиту у 60 мільйонів доларів мають бути вибрані та використані на закупівлю медичного обладнання, медичних препаратів, ліків, проведення семінарів для медпрацівників, організацію потужної просвітницької кампанії на телебаченні, тощо. Прес-служба Світового банку підкреслює, що проект «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІДом в Україні» орієнтований переважно на «групи ризику» українського населення – споживачів ін'єкційних наркотиків, повія та ув'язнених. Бо невпинне поширення туберкульозу та ВІЛ/СНІДу серед цих громадян підвищує ризик розповсюдження захворювань в інших верствах суспільства – як це сталося в Африці та у країнах Карибського басейну.

«У-у, противный!»

Світовий банк призупиняє надання кредиту у 60 мільйонів

Все починалося так мило, так симпатично – вони нам гроші, ми за ці гроші лікуємо ув'язнених та інших асоціалів. Темпи поширення туберкульозу уповільнюються, і всі задоволені – і наші, і ваші, і їхні. Це була ідеальна схема. Вона розлетілася на друзки, коли у квітні 2006 року Світовий банк призупинив надання величезного протитуберкульозного кредиту Україні. «Проекту не вдалося значним чином вплинути на загрозу поширення туберкульозу та ВІЛ/СНІДу, що зростає в Україні та сусідніх державах», – зазначив тоді Пол Бермінгем, директор Світового банку у справах України, Білорусії та Молдови.

Кредитна лінія була заблокована з 12.04.2006 по 22.11.2006. Світовий банк все-таки відновив кредитування. І навіть подовжив термін виконання проекту на 18 місяців – до 30 грудня 2008 року. Але зменшив загальну суму кредиту (60 млн. дол.) на 12,5 мільйонів – пославшись на неможливість використати у повному обсязі суму кредиту за той незначний час, що залишився до завершення проекту.

Що змусило Банк діяти таким чином? Банк послався на те, що українська сторона неефективно реалізує Проект. Кредитні кошти вибираються надто повільно, використовуються неефективно, заявки Тендерного комітету МОЗ містять явно завищені ціни на медичне обладнання та медичні препарати.

«Бери гроші! Не хочу!»

За роки незалежності ми – український народ – звикли слухати балачки урядовців про перманентну відсутність коштів у молоді, але гордої держави України. Урядовці переконують нас, що коштів на боротьбу з туберкульозом в країні не вистачає. Добре. Світовий банк організував нам позику у сумі 60 мільйонів доларів – беріть, боріться. Дивіться, як українські уряди брали ці кошти. І, відповідно, як боролися з туберкульозом.

Таблиця вибірки коштів кредиту МБРР

2004р. – використано близько **8%** запланованої на рік суми.
2005р. – використано **2%** запланованої на рік суми.
2006р. – використано **23,2%** запланованої на рік суми.
2007р. – використано **86%** запланованої на рік суми.
2008р. – використано **8%** запланованої на рік суми (станом на 01.12.2008)
(За матеріалами аудиту Рахункової Палати України, станом на 30.12.2008р.)

За даними Міжнародного банку реконструкції і розвитку (МБРР), за час впровадження проекту «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІДом в Україні» українською стороною використано майже 25,7 млн. дол. США – що становить лише 54% від зменшеної суми позики (від 47,5 млн.дол.).

Це не просто статистичні дані. Це значить, що сучасне обладнання для Національної референс-лабораторії так і не закупили. А саме туди, до Національної лабораторії, з усієї України мали надсилатися проби для тестування на чутливість до протитуберкульозних препаратів. Комп'ютерні

комплекси для бактеріологічних лабораторій закупили лише на чверть від потреби. Просвітницьку кампанію на телебаченні провалили. Планували провести 246 семінарів з питань виявлення і лікування туберкульозу, та підготувати на них 7074 медичних працівників. Підготували 60.

«урядовий портал»

Бездіяльність українських урядів

Уряд Януковича (2002-2005; 2006-2007)

Проект «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІДом в Україні» почав діяти з січня 2004 року. Очолював уряд у 2004-му пан Янукович. У 2004-му українські урядовці витратили 672,1 тис. доларів кредитних коштів. 72,1 тисячу сплатили за телефонні розмови. 600 тисяч – виплатили, як комісію Банку. І все. Жодних медикаментів не купували. У 2006-му пан Янукович знову очолив український уряд. Саме у 2006-му Світовий банк взагалі призупинив проект через неефективні дії української сторони. Тоді ж, у 2006-му, Банк відновив кредитну лінію, але суттєво зменшив суму кредиту – знову-таки, через неефективність дії української сторони.

Уряд Єханурова (2005-2006)

Фактично, жодних суттєвих зрушень по проекту уряд Єханурова не здійснив. Нагадаємо, у 2005-му, коли в Україні змінилися три прем'єри (Янукович, Тимошенко, Єхануров), українська сторона взагалі почала на проект по боротьбі з туберкульозом. У вільний від політичних війн час, наші урядовці спромоглися використати лише 2% від суми кредиту, запланованої на рік. Лише у 4-му кварталі 2005-го року закупили першу партію лабораторного обладнання та реагентів – це сталося аж через 1,5 року після старту проекту.

Уряд Тимошенко (2005; 2007-2010)

У 2005-му в Україні кардинально помінялася влада. Пан Янукович пішов, прем'єром стала пані Тимошенко. Саме в цей час Рахункова Палата України за дорученням Верховної Ради провела аудит використання коштів на протитуберкульозні програми. Перевірили і спільний проект Світового банку та українського уряду. Аудитори дійшли висновку, що проект не працює. Висновки лягли на стіл прем'єра. Маємо підстави стверджувати, що навіть після цього прем'єр Тимошенко не сприяла ефективній реалізації проекту. Саме в цей історичний час директор Світового банку в Україні Пол Бермінгем в листі (від 30.05.2005) до міністра охорони здоров'я

Поляченка зазначив, що «темп впровадження Проекту залишається повільним, і таким, що не відповідає загрозі, яку становить епідемія». А після завершення буремного прем'єрства пані Тимошенко у 2005-му, у листі від 31.10.2005, Пол Бермінгем наголошує, що «через 3 роки після ухвалення рішення про надання позики Радою директорів Світового банку, Проект не зміг принести жодної реальної користі громадянам України, втрачено сприятливу можливість надати якісні послуги населенню і призупинити загрози поширення інфекційних хвороб».

Лише у 2007-му – треба розуміти, після того, як Світовий банк взагалі заблокував кредитну лінію – уряд Тимошенко більш-менш активно вибирав кошти кредиту (вибрано 86% від запланованої на рік суми). Та вже у 2008-му українська сторона вибрала лише 8% від запланованої на рік суми. Хоча це був останній рік дії проекту, і остання можливість використати кошти МБРР на боротьбу з туберкульозом в Україні.

Відзначились

Пан Азаров

Проект стартував у 2004-му році. Пан Азаров на той час був міністром фінансів України. Через несвоєчасне відкриття Міністерством фінансів спецрахунків та субрахунків у банках BNP PARIBAS та «Укргазбанк», робота по реалізації проекту почалася із запізненням на 8 місяців.

Пан Семиноженко

Пан Табачник

Обидва були призначені на посади голів Наглядової ради, яка мала контролювати реалізацію проекту. Але рада так і не почала своєї реальної діяльності – ані під керівництвом Семиноженка, ані під керівництвом Табачника.

Міністри охорони здоров'я: Підасв А.В. Поліщук М.Є. Поляченко Ю.В. Князевич В.М.

Саме міністри охорони здоров'я мали б найбільше опікуватись реалізацією проекту по боротьбі з туберкульозом та ВІЛ/СНІД в Україні. Вони й опікувались – так, що за 4 роки дії проекту Україна спромоглася використати лише 54% суми позики Світового банку. Треба розуміти, нам не потрібні кошти. Чи міністрам не надто потрібно здоров'я нації?

«По ком звонит колокол?»

Готуючи матеріал, ми неодноразово чули фразу: «Знайшли, ким опікуватись – зеками! Нема чого більше робити?!» На нашу думку, найліпше на це запитання відповів той самий кременчуцький тюремний лікар. От що він сказав:

– Я добре пам'ятаю своїх пацієнтів. Часто бачу їх у Кременчуці. Вони спокійно ходять містом, і нічого! Я дивлюсь, і думаю: ти ж «БК+», ти паличку виділяєш у повітря! У лікарні я від тебе на відстані метру стояв, маску одягав. А у місті? Скільки такий хворий інфікує людей, про-

сто проїхавшись у тролейбусі? І не раз, а багато разів! За статистикою, кожен «БК+» за рік інфікує 20 громадян – усяких, і поганих, і хороших!

Отже, громадянино, «нікогда не спрашивай, по ком звонит колокол? Помни – он всегда звонит по тебе».

Лариса АРТЕМЕНКО

Список офіційних документів, використаних при підготовці матеріалу: «Звіт про результати використання коштів Державного бюджету України, виділених на виконання Національної програми боротьби із захворюванням на туберкульоз протягом 2002-2004 років, а також коштів іноземних кредитів і грантів, наданих для здійснення протитуберкульозних заходів», Рахункова Палата України, 2005р., «Звіт про результати аудиту стану використання позики Міжнародного банку реконструкції та розвитку на реалізацію проекту «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІДом в Україні», Рахункова Палата України, 2008-2009рр., Справа «Мельник проти України», заява №72286/01, «Аналітичні та довідкові матеріали про стан епідемії туберкульозу в Україні та шляхи її подолання», Кабінет Міністрів України, МОЗ України, 2006р., прес-релізи українського відділення Світового банку у справах України, Білорусії, Молдови.